

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Frisprog mod H. H. Hr. Biskop Mynsters Forslag til en ny Forordnet Alterbog

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Frisprog mod H. H. Hr. Biskop Mynsters Forslag til en ny Forordnet Alterbog", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 113. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1839_640-txt-shoot-idm4330.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Præste-Vielsen og Præste-Eden.

Da Hr. Biskop *Mynster* vil have baade *Præste-Vielsen* og *Præste-Eden* beholdt uforandrede, saa har han her i statskirkelig Henseende endnu langt større Fordeel over mig, end jeg over ham ved Daaben, og har da nemt ved at seire. Naar jeg desuden begynder med at give ham fuldkommen Ret i, at den *Danske Stats-Kirkes* Ritual for *Præstevielse* er i *christelig* Forstand *fortræffeligt*, da kan det synes, som det ikke blot var en Modsigelses men en Selv-Modsigelses Aand, der drev mig til at ønske Forandring; men jeg maa ikke desmindre erklære baade *Præstevielse* og *Præsteed*, som *befalede*, for aldeles upassende og, under *Stats-Kirkens* nærværende Omstændigheder, for meget skadelige.

Det er vistnok langt fra min Mening, at vor gamle *Præste-Vielse* skulde *afskaffes* eller *forbydes*, thi den er, efter mine Tanker, saa mageløs i Christenheden, at selv i sin fulde *Friheds-Stand* vilde Christi Kirke neppe tage det Mindste fra og kun lægge sin "*Troes-Bekjendelse*" dertil; men det burde staae Enhver af *Stats-Kirkens* Bisper frit for, om han vilde meddele, og Enhver af dens Præster, om han vilde modtage denne Indvielse, der aabenbar kun passer for *gammeldags* Christne. Vel har, siden *Bastholms* Dage, neppe Nogen, enten Bisp eller Præst, besværet sig over Samvittigheds-Tvang ved denne Leilighed, men desværre er det, da vi dog veed, der har været Mangfoldige, som hverken kunde eller vilde tilegne sig hvad her tilbydes. Saavidt jeg har kunnet mærke, veed de Fleste af *Stats-Kirkens* Præster slet *ikke*, *hvordan* de er *indviede*, og har ikke mindste Tanke om, at der under *Haandspaalæggelsen* meddeelttes dem Noget, som var værdt at nævne, og enten det derfor kan nytte eller ikke, maa jeg, som christelig Præst, saavel for Indvielsens, som for de Vantroes og Blindes egen Skyld, bede og besværge den verdslige Øvrighed dog *ikke* fremdeles at *befale* en saadan Misbrug af de hellige Ord, der i alle Henseender maa være fordærlig. Hvad det nemlig har at sige, at faae "*det hellige Præste- og Prædike-Embedet overantvordet efter apostolisk Skik i Navn Gud Faders, Søns og Helligaands,*" under *Haandspaalægelse* og eenstemmigt Amen, det har jeg ikke blot følt den Dag jeg blev indviet, men nu snart i *tredivte* Aar, og maa da vel korse mig over den Ligegyldighed, hvormed det sædvanlig baade meddeles og modtages, maa da vel ønske, det blev en *fri Sag*, saa det dog i Regelen blev til Velsignelse og ei til Dom. Jeg vil saameget mindre tvistes med Nogen om *Indvielsens* Virkning i Christi Kirke, som vor *Formular* vel maa kaldes en *Nyhed*, og hverken Bisper eller Præster i *Stats-Kirker* kan vælges saaledes, at de har Ret til at vente nær Alt hvad Herren *116* har lovet sit Ords Tjenere; men jeg paastaaer, hvad der er soleklart, at om end slet ingen Naadegave fulgde med saadanne Ord, maatte dog ingen *Christen* udtale dem over en vitterlig *Vantro*, og ingen sandhedskiærlig Mand, som fattes Tro paa den *Helligaand*, lade sig indvie med dem, og jeg føier til, at efter min Formening beviser Herren ogsaa her, at Han giver Naade for Naade, giver Aand uforskyldt til alle dem, der troe, Han er selv tilstæde og fæster sit Ords Tjenere.

Ordinationens Vilkaar bestemme vort *Præste-Forhold* til *Christi* den hellige, almindelige *Kirke*, og *Præste-Eden* vort *Forhold* til *Stats-Kirken*, og det er den *Danske* Regiering saavel som dens Geistlighed til Gavn og Ære, at disse *Forhold* findes saa klart adskilte og for *troende* Mænd saa ønskelig gestaltede, som neppe i noget andet Land; men Man har jo alt længe vidst, at de, Man beskikkede og lod indvie til Præster, ingenlunde *Alle* havde den *gamle Tro*, ja det var jo alt længe vitterligt, at *Præste-Lærerne* (de Theologiske Professorer) i mange Henseender aabenbar bestred den, og under disse Omstændigheder, paastaaer jeg, er det ligesaa *upolitisk*, som forargeligt, at alle Præster endnu indvies paa *oldchristelig* Maade og sværge en Eed, kun *gammeldags* Lutheraner kan mene og til Nød holde.

Dog, Hr. Biskop *Mynster* har ikke anført Edens Ord, og dog har maaske faa Præster det gamle Ritual, medens vist endnu Færre kan Eden *117* udenad, saa, før vi gaae videre, vil vi erindre det Fornemste af den, som det maa lyde for os paa *Dansk* naar vi kan *Latin*.

Vi love at *anstrænge* alle vore Kræfter for trolig at indprænte vore Tilhørere den himmelske Lærdom, som indeholdes i de *Prophetiske* og *Apostoliske* Skrifter og i den *Danske Kirkes* *Symboliske* Bøger; at vi vil forrette *Sacramenterne* anstændig og andægtig efter den af *Christus* forordnede Regel; og at vi vil nøie overholde *Kirke-Tugten*, drive paa *Børne-Lærdommen*, følge de vedtagne Kirkeskikke og *Intet* tillade os, som er *imod* Kirkelovene.

Vi skal ogsaa "*for Alvor*" gjøre det hellige Løfte, ikke blot selv at flye og skye enhver mod *Guds Ord* stridende Lærdom, men ogsaa efter Evne (pro virili) bekæmpe den, og heller lade vort Liv, end give *falsk* og fanatisk *Lærdom* Medhold.

Vi love endelig, at vi vil læse *flittig* i den *Hellige Skrift*, og med skyldig Omhyggelighed indprænte os *Troes-Artiklerne*, og ei lade en Dag gaae forbi, uden at anvende nogen Tid til *hellig Læsning*, naar ellers Sygdom og uundgaelige Forhindringer tillade det.

See, hvis jeg ikke reent har glemt min *Latin*, staaer virkelig alt dette i den *Præste-Eed*, hvorom Hr. Biskop Mynster forsikrer* Bemærkningerne S. 56-57., den 118er "saa *hensigtsmæssig*, at den hverken behøver eller let kunde erholde en Forandring til det Bedre."

Kun i Forbigaaende vil jeg bemærke, at *hvis* Hr. Biskoppens Forslag til en ny *forordnet* Alterbog gik igiennem, vilde det jo dog være "*uhensigtsmæssigt*" at Præsterne baade ved Ordinations-Løftet og Embeds-Eden forpligtedes til at forrette Sacramenterne efter *Christi* Anordning, da Christus umulig kunde anordne to saa forskellige *Daaber*, som Alterbogens, og har beviislig *ikke* anordnet *den* Barnedaab, der er noget *Splinternyt*.

Derimod maa jeg ret med Flid bemærke, at er det, som jeg mener, *Hensigten* med en *Embeds-Eed*, at den skal være et *helligt* Baand mellem Regieringen og Embedsmanden, som det er Embeds-Fortabelse *vitte* at bryde, da kan jeg neppe tænke mig noget mere "*Uhensigtsmæssigt*" end en *Latinsk* Eed for *Danske* Præster, der forpligter dem til Meer end Nogen med den bedste Villie kan opfylde, til Meget, som Regieringen forud veed er de Fleste umueligt, og selv til Adskilligt, den *ikke vil*, maa opfyldes, og det er jo Altsammen Tilfældet med vor *Præste-Eed*, saa ingen kunde lettere "forandres til det bedre" blot ved at *fordanskes* og *forkortes*.

Som *Historiker* har jeg nok lagt Mærke til, at jo mindre Folk bryder sig om Eder og Løfter, deslængere og strængere gjør Man sædvanlig *Forformularerne*, og efter denne Regel maatte vist nok Eeds-Formularerne fra det *Syttende* Aarhundrede ei forkortes men forlænges, ei formildes men skærpes betydelig i det *Nittende*; men eftersom daglig Erfaring lærer, at hvem der lover mest, holder sædvanlig mindst, og at lange og strænge Løfter, som Man paa en Maade *tvinges* til, har ondt ved at huske og kan umelig holde ordret, dem tænker Man sædvanlig kun lidt ved, naar Man gjør dem, og tænker siden slet ikke paa; saa skulde alle kloge Folk nuomstunder raade *Øvrigheden* at nedsætte sine Fordringer, saa det blev en *Skam* at svigte, og ved al muelig Formildelse af Embeds-Ederne *skærpe* Embedsmændenes *Samvittighed*.

Giælder dette nu i det Hele, da giælder det naturligviis dobbelt om *Geistlige Embedsmænd* og deres Eder, deels fordi deres egenlige Embede er af *aandelig* Natur og maa øves med *Frihed*, naar det skal gavne, og deels fordi det er daarlige *Troskabs*, *Ærligheds* og *Sanddruheds* Apostler, som tiltræde deres Embede med en *vitte* Usandhed, og maae, naar de mindes om deres *Embeds-Eed*, enten slaae den Ting hen i Spas, eller give en *Fortolkning* deraf, som, anvendt paa Eder og Løfter i det Hele, gjorde dem til det tommeste og forargeligste Mundsveir under Solen. Ved vore Præsters Embeds-Eed reiser sig derfor det alvorlige Spørgsmaal: om det kan være Regieringen og Folket *ligegyldigt*, *hvem* 120der vil være *Præster*, og med hvilke Øine Præsterne sædvanlig betragtes; thi at der altid vil være hundrede Hænder om *Præstekaldene*, saalænge de, om end tildeels smaa, er dog "*visse Levebrød*," saa Man sagtens kan faae saamange og saa strænge Eder gjort, som Man vil forlange, det indrømmer jeg paa Timen.

Tusinde for Een vil jo svare mig, ja, Kirker og Præster er nu kun et "*nødvendigt Onde*" som Man ei kan blive kvit, saa det er ganske *ligegyldigt* med Personerne, naar Man blot ikke faaer formange saadanne *Ultra-Orthodoxer*, eller Hængehoveder og "*hellige Præster*," som du og dine Lige! Ja, det vil Tusinde for Een svare mig, naar de skal sige deres Hjertes Mening, saa enten Hr. Biskop Mynster vil troe det eller ikke, gaaer det dog ham og enhver *agtet* Geistlig hos os med *Agtelsen*, som det gik *Ludvig Philip* med *Kronen*, som han *ingenlunde* fik *fordi*, men *skiøndt* han var en *Bourbon*. Om jeg derfor end nok saa gjerne ønskede at kalde de *gyldne* Præstetider tilbage, saa indseer jeg dog Umueligheden deraf, og istedenfor at gjøre mig vred over Folkets Ringeagt for *Præstestanden* og Skoserne til "mig og mine Lige," gjør jeg Folk opmærksom paa Biskop Mynster og andre høi eller dog velærværdige Mænd, og spørger dem, om de ikke mene, naar Man dog skal have en Stats-Kirke, det var godt, om den var rig paa saadanne alvorlige og kundskabsrige, men dog muntre og livlige, fremsagte 121og velbegavede Mænd, som Man, selv med Fordom mod deres Stand, maatte have *Agtelse* for, og om de ikke troer, Man vilde faae *Flest* af dem, naar de, der vilde være Præster, hverken var nødt til at underkaste sig vor *mystiske Indvielse*, eller havde nogen anden Eed at aflægge, end enhver *alvorlig*, *sanddru* og *ædel* Mand, med en vis ubestemt Høiagtelse for *Bibel* og *Christendom*, kunde gjøre med en god Samvittighed, istedenfor at den Nærværende, tilbunds *luthersk* og halv pietistisk, kun i det Høieste kan tækkes "mig og mine Lige!" Da seer Folk op og ned ad mig, og veed ikke ret, om det skal være Spøg eller Alvor, og tænker stundum, som de *Liberale* i *Roskilde*, at jeg maa have Skielmen bag Øret, skiøndt de ei kan see ham, men naar de faae sig ret betænkt, finde de sig dog nødt til at svare: ja, *naar* det var saa, men det *skeer* jo *aldrig*, og derfor kan Man sagtens sige det. Nu, jeg skal ikke nægte, at Udsigterne til en *virkelig fri* Stats-Kirke er temmelig mørke for Øieblikket, da Hr. Biskop Mynster ikke blot finder den selvtagne *Frihed*, men selv den Smule, det gamle *Ritual* levnedes os, *for stor*, og *Præste-Eden* meget *hensigtsmæssig*, og da hele det *liberale* Parti blandt Præsterne synes at ville taalmodig underkaste sig hans *Kirketugt* fra det *Syttende* Aarhundrede, *fordi* han dog saa kraftig bestrider *Kirkegængernes Frihed* og værner om det liflige *Sognebaand* ved *Confirmationen* og *Sacramenterne*; 122men bliver det derfor mindre sandt eller mindre indlysende, at skal vor Stats-Kirke nogensinde atter blomstre med Folkets *Agtelse* og *Kiærlighed*, da bliver det *ikke* ved *gammeldags* Ordinationer og *Præsteeder*, eller ved *nye* Ritualer og *forordnede* Alterbøger, men kun ved en anderledes om Livet *veloplyst*, *aandelig* virksom, *folkelig* og *frisindet* Præstestand? Jeg vil dermed ingenlunde nedsætte den Nærværende, som vel er langt fra at være glimrende, men er dog, netop ved den *Frihed*, Tiden medførde, blevet meget menneskeligere end de gamle Parykker under Rituals Tøffel

sædvanlig var, og i hvis forpinte Tid Hr. Biskop *Mynster* ligesaa lidt som jeg kunde trivedes; men baade *Præste-Dannelsen*, *Præste-Valget* og *Præste-Stillingen* maa dog visselig blive ganske anderledes, hvis de *tomme Kirker* skal fyldes igien og Geistligheden tilbagevinde den Agtelse blandt oplyste Folk, den som *Stand* aldeles har tabt, og vil Man derfor nu ikke løse men binde, ikke gjøre den præstelige Stilling og Virksomhed friere og mere frydelig, men utaalelig for alle ædle og fribaarne Naturer, hvor skulde Man da undgaae omsider udelukkende at faae Skummet og Skrabet og Bærmen af Folket til Præster! Man skal nemlig vide, at nu voxer *Oplysningen* og *Trangen* til *Frihed* i det mindste et Hanefjed hver Dag, saa det vil ikke være herefter, som det var nys, da selv alvorlige og dygtige Mennesker kunde blive baade *Candidater* og 123 *Præster* uden at vide eller ret at tænke paa, *hvad* der staaer i vore *Symboliske Bøger*, i *Præste-Eden* og *Ritualet*, og da selv *ædle* Naturer indbildte sig, Man skyldte sine *Forældre*, eller sin *Kiæreste*, for et *vist Levebrøds Skyld*, at underkaste sig al muelig Trældom og Fornedrelse! Nei, vil Man paany indføre Tugthuus-Orden i Stats-Kirken og indvie Præsterne med svære Lænker om *Mund* og *Hjerte*, da vil de Eneste, der kunde bære dem med Værdighed, fordi de føle sig *frigjorte* af *Christus*, vende Stats-Kirken Ryggen, som en kalket Grav, hvor levende Folk kun fortære deres Aand ved at præke for døve Øren, og ingen *ær lig* Karl gaaer *vitterlig* hen og *forsværger* sig for et Præstekald, om saa end Bisp og Øvrighed nok saa tydelig gav ham at forstaae, han kunde det uden al Fare, da det var blot en *Formalitet* for en *Ordens* Skyld. Nei, under den *Oplysning*, som nu daglig tiltager, kan intet alvorligt og ærligt Menneske saaledes begynde sit *Præsteliv*, thi turde han det end ei blot for *Øvrigheden* men ogsaa for *Samvittigheden*, saa kan og vil han det dog ikke af Agtelse for sig selv, for sine Medmenneskers Omdømme og for den *præstelige Virksomhed*, der mindst af Alle taaler *Letsindighed* og *Tvetydighed*, men er tilintetgjort saasnart Man med Sandhed kan bebreide os, at vi i vort *Livs høitideligste* Øieblikke har viist, vi godt kunde sige det *Modsatte* af hvad vi *meende* og *troede*! Vil Man derfor ikke, at den næste 124 *Præsteslægt* skal selv i Sammenligning med den Nærværende blive som Natten mod Dagen, da beregne Man *ikke* Ritual og Alterbog paa *Trællene*, men paa de *Fribaarne*, ikke paa de *Ligegyldige*, men paa de *Nidkiære* og Dygtige af alle Partier, der føle for deres Kald og vil ære det, elske deres aandelige Virksomhed og hade derfor Alt hvad der binder og svækker den, kan og vil tiltale Folket, styrke, oplyse og berolige Menneskelivet! Havde vi en bigot Regiering, som, uden Spørgsmaal om Folkets virkelige Trang og Tarv og retmæssige Krav paa den Stats-Kirke, det bindes til, ansaae det for en Saligheds-Sag at faae Kirken eensformig anstrøget med en vis dunkel Farve, da nyttede vist nok ingen Oplysning om den aandelige og hjertelige Frihed, der tjener os alle bedst; men hos os skal Man tage Bladet fra Munden, fordi Regieringen er det værd. Vel fristes nemlig alle Regieringer i det *Nittende* Aarhundrede til at foretrække en *kirkelig Stilhed*, som er *aandelig Død*, og en stiv *Ensformighed*, som er dens visse Kiendemærke; men den *Danske* Regiering har saalænge begunstiget frie Anskuelse og en tilsvarende Virksomhed i Stats-Kirken, at frygtede den nu end for Følgerne, var det dog meget for seent at trække sig tilbage, og jeg tør sige, at skrider den kun dristig frem, da høster den gyldne Frugter før den venter dem. I det *Attende* Aarhundrede, da Man i Kirken ved *Frihed* kun forstod Frihed til at *rive ned*, da skulde alle Regieringer gruet for den, men i det *Nitten* 125de, da Man kun vil have *Frihed* til at *bygge op*, som Man synes bedst, nu skulde Regieringerne betragte den *kirkelige Frihed* som en Engel fra Himmelen, hvis Bygninger er alle gode, om ei for Evigheden, saa dog for Tiden. At Hr. Biskop *Mynster* i Grunden er af samme Mening, sees deraf, at han vil have *Lærdommen fri*, men han ligger i Strid med sig selv, fordi han vil have *Aanden bundet*, og have Præsterne til at betragte en *Præste-Eed* fra det *Syttende* Aarhundrede, et Ritual saa stivt som noget Exerker-Reglement, og en forordnet, ufravigelig Alterbog, som "et gavnligt Aag og en let Byrde," skiøndt de aldrig kunde træde i Kraft uden at tilintetgjøre al Frihed og levende Virksomhed. Det seer Hr. Biskoppen ikke, fordi Man gjerne synes, den *Lov* Man selv gjør er let at lyde, uden at betænke, at jo lettere for *Een*, des tungere for alle *Andre*.

Dog, Læseren kunde snart glemme, at jeg, i hele denne Indvending mod *Præste-Eden* og den *Lutherske* *Præste-Vielse*, slet *ikke* taler *min egen* eller det *Parties* Sag, Man tilskriver mig, men, som det synes, netop *Modpartiets*, og, som det virkelig er, *Sandheds*, *Ærligheds* og *aandelig* *Friheds*, derfor ogsaa *Christendommens* Sag, og den *Danske Stats-Kirkes*, der paa en saadan Grundvold vilde staae saa urokkelig, skinne saa deilig og virke saa velgiørende, som ingen aandelig Bygning kan, uden at staae i Pagt med *Folkelivet* og have et Herberge for den "*fremmede* 126 *Giæst*," der kun dvæler hvor han kan *virke frit*. Har for Resten Nogen, som nu lever, modtaget vor *Lutherske* *Præstevielse* med Taknemmelighed, da var jeg iblandt dem, har Nogen aflagt *Præste-Eden* med hjerteligt Bifald og det alvorlige Forsæt at holde den, da var jeg ogsaa blandt *dem*, og kan endelig Nogen bevæge sig frit i alle vore Stats-Kirkes gamle Former, da kan ogsaa *jeg* det, saa hvad jeg for min Part *protesterer* imod, er kun det *Ny*, der, udsprunget af *individuel* Anskuelse, Smag og Reflection, altid, som *paatvunget*, maa for hver fribaaren Sjæl findes om ikke utaaleligt, saa dog ærgerligt og byrdefuldt, Alle til Skade og Ingen til Gavn.